

Ключови думи:

*Антарктида, наказателна
юрисдикция, териториален
принцип, личен принцип,
реален принцип,
наказателноправна защита,
наказателна отговорност*

Keywords:

*Antarctica, Criminal
Jurisdiction, Territorial
Principle, Personal Principle,
Real Principle, Criminal
Defence, Criminal Liability*

Martin Petrouff

**The Bulgarian Scientific Research Base
in Antarctica and the Application of
the Bulgarian Penal Code Beyond the
Borders of the Republic of Bulgaria**

This article aims to explore the applicability of the Bulgarian Criminal Code in relation to Bulgaria's presence on the continent of Antarctica and the conduct of scientific research not only on the basis of the Republic of Bulgaria, but also on the newly commissioned in 2022 ship St. St. Cyril and Methodius. The need to address this issue arises from the lack of a clear legal mechanism for the practical application of the theory, which would lead to legal problems in the event of an accident or crime.

**Asst. Prof. Martin
Petrouff, Ph. D. student**

*Member of the Law
Department of New
Bulgarian University
e-mail: mpetrouff@nbu.bg*

*Areas of interest:
Criminal Law, Criminal
Procedural Law, Civil Law,
Administrative Law
and Administrative
Procedural Law.*

Lawyer.

<https://doi.org/10.33919/ylndnbu.24.13.8>

Мартин Петров

Българската научноизследователска база на Антарктида и прилагането на българския Наказателен кодекс отвъд границите на Република България

Настоящата статия има за цел да изследва приложимостта на българския Наказателен кодекс по място във връзка с присъствието на България на континента Антарктида и воденето на научноизследователска работа не само на базата на Република България, но и на нововъведения през 2022 г. в експлоатация кораб „Св. Св. Кирил и Методий“ (НИК 421). Необходимостта за разглеждане на въпроса идва поради липсата на ясен правен механизъм за практическото прилагане на теорията, което би довело до проблеми от юридическа гледна точка при евентуален инцидент или престъпление.

1. История от напрежението през Антарктическият договор и демилитаризация на Антарктида

1.1. Напрежението около континента

Континентът Антарктида, но и водното пространство около него, през дълъг период от време са били предмет на териториални претенции от страна на различни държави. В първата половина на XX в. няколко страни предявяват претенции към части от континента, което създава напрежение между суверенни държави в този период¹.

Великобритания първа заявява претенции през 1820 г., 1908 г., както и през 1917 г., като разширява своя сектор. През следващите десетилетия Нова Зеландия, Франция, Австралия, Норвегия, Чили и Аржентина също предявяват претенции към различни части от Антарктида². Това води до припокриване на някои териториални претенции и ескалиране

¹ Иванов, Л., Н. Иванова, Антарктика: Природа, история, усвояване, географски имена и българско участие. С.: Фондация Манфред Вьорнер, 2014, с. 12.

² Пак там.

на напрежението, като се разменят редица ноти по отношение на именно тези конфликтни зони.

1.2. Мирно разрешаване на спора и подписване на международен договор

За да се избегне ескалация на конфликта, но и за да се създаде една благоприятна за научни изследвания област, през 1959 г. 12 държави (Аржентина, Австралия, Белгия, Великобритания, Нова Зеландия, Норвегия, СССР, САЩ, Франция, Чили, Южна Африка и Япония) подписват Антарктическият договор във Вашингтон („Договора“)³. Този международен договор влиза в сила на 23 юни 1961 г. и поставя основите на съвременното управление на континента, което е базирано на принципа *terra nullius* (ничия територия).

Някои от главните принципи на договора, които стоят в неговата основа и дипломатическото разрешаване чрез деескалация, са именно:

- използване на Антарктида само за мирни цели;
- забрана на военни дейности и ядрени опити;
- свобода на научните изследвания;
- *terra nullius*.

Именно тези принципи имат за цел да начертаят пътя към създаването на една територия, към която да липсват териториални претенции, а да се използва за развитието и благополучието на цялото човечество.

Освен горното, отдавна експлоатираните живи морски ресурси биват урегулирани с Конвенцията за опазване на живите морски ресурси от 1980 г.⁴, която влиза в сила от 1982 г. По отношение на подземните богатства (полезните изкопаеми), понастоящем те не са собственост на никоя държава и такива не се добиват поради сключен мораториум до 2048 г.

1.3. Сътрудничество в годините от подписването на Договора до днес на фона на геополитиката

Въпреки геополитическата ситуация и напрежението между Великите сили по време на Студената война, то Договорът успява да устои на напрежението на останалите 6 континента и да съхрани своето пред-

³ Антарктически договор, подписан на 1 декември 1959 г., влязъл в сила на 23 юни 1961 г. Влязъл в сила за България на 11 септември 1978 г., обн. ДВ бр. 57 от 20 май 1998 г.

⁴ Конвенция за опазване на живите морски ресурси на Антарктика, ОВ L 252, 5.9.1981 г., Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 3, стр. 179.

назначение. Нещо повече, през трудните години в световен мащаб след подписването на Договора към него се присъединяват още 46 държави, като към януари 2025 г. страните по него са 58, от които 29 са консултативни членове с право на глас⁵.

България се присъединява към Договора на 11 септември 1978 г. През май 1998 г. подписва и Протокола за защита на околната среда, а от месец юни същата година е пълноправен консултативен член⁶. Страната активно участва в научните изследвания на континента и от 1988 г. поддържа своя база „Св. Климент Охридски“ на остров Ливингстън⁷.

1.4. Балансът в настоящите дисбалансиранни времена

Към 2025 г. Антарктическият договор продължава да бъде основа за управлението на континента. Въпреки това нарастващият интерес към природните ресурси в световен мащаб, наличието на голям брой регионални конфликти и рискът от загуба на сигурни източници на ресурси, но и стратегическото значение на региона създават нови предизвикателства, свързани с мира и ненарушаването на обществените отношения на континента.

Принципите на действие на нормите по място на националните законодателства на граждани на суверенни държави обуславя и нуждата да се разглежда присъствието на всеки отделен гражданин като субект на отношения, обвързани със сложна симбиоза между Договора и националните законодателства, за да се запази баланса и след днешния ден.

2. Наказателноправна защита на континента

2.1. Приложимост на принципите за действие на наказателноправните норми по място отвъд границите на Република България

Българският Наказателен кодекс (съгласно чл. 3, ал. 1) се прилага за всички престъпления, извършени на територията на Република България. От международноправна гледна точка има разлика между държавна територия и международна територия. Държавната територия се определя като част от земната повърхност и акваторията, които очертават държавните

⁵ Вж. <https://www.ats.aq/devAS/Parties?lang=r> [достъп на 31.1.2025 г.].

⁶ Пак там.

⁷ Пимпирев, Х. Кредитна еволюция на остров Ливингстън, Антарктида. С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2023.

граници, както и земните недра и въздушното пространство. Правният режим на държавната територия се определя от международното право. Има разлика между термините територия и пространство⁸, като за целите на настоящото изследване ще разглеждаме територията като термин от международното публично право, доколкото той има по-тясна дефиниция.

В чл. 3 НК не се посочва изрично приложимостта на териториалния принцип за мореплавателните и въздухоплавателните средства под български флаг, а само в чл. 37, ал. 2 НПК се определят правилата за местната подсъдност на делата за престъпления, извършени на тях. Капитанът на кораба има право да задържа лицата, извършили деяния, съставляващи престъпление по българския Наказателен кодекс, в изолирани помещения на кораба на основание чл. 89 Кодекса за търговското корабоплаване (КТК), като има вменено задължение по чл. 90 КТК да предаде задържаното лице в първото българско пристанище.

Така всъщност се формулира и условната⁹ територия във връзка с териториалния принцип на чл. 3, ал. 1 НК, която включва корабите и въздухоплавателните средства под български флаг. Безспорно е разбирането, че корабите под български флаг трябва да плават в международни води (открито море), за да се прилага териториалния принцип на борда им.

По въпроса с приложимостта на териториалния принцип за самолетите има две становища, като първото от които е, че принципът се прилага за самолети, летящи „над открито море“¹⁰, а второто е, че се прилага за тези, летящи „над открито море или над неутрална територия“¹¹. Второто становище следва да се възприема като по-пълно и точно, а от гледището на възможността самолет да лети над Антарктида или друга *terra nullis* трябва да приемем пълната формулировка на професор Гиргинов.

За прилагането на принципа по чл. 3, ал. 1 НК няма значение дали престъплението е от общ или частен характер, дали извършителят е български или чужд гражданин, единственото условие е престъплението да е извършено на българска територия или условната територия, като при това условие приложим ще е българският закон на горепосоченото основание. Именно това категорично дава основание да се твърди, че

⁸ Борисов, О. Международно публично право. С.: Нова звезда, 2008, с. 145.

⁹ Долапчиев, Н. Наказателно право. Т. I. Обща част. София, 1936, с. 83.

¹⁰ Стойнов, А. Наказателно право. Обща част. Второ актуализирано издание. С.: Сиела, 2019, с. 120.

¹¹ Гиргинов, А. Въпроси на териториалната приложимост на българския наказателен кодекс. В. Търново: De Jure, 2/2018 г., с. 135.

условната територия е един своеобразен пример за приложимост на българския наказателен закон, дори далеч отвъд държавните граници на Република България, като кораб в открито море, който е напуснал териториалните води на България, ще съставлява едно условно продължение на българската територия отвъд нейните граници. Горното твърдение не изисква корабът да се намира в международни води, а напротив – дори намиращ се в териториалните води на крайбрежна държава, то тя няма да има наказателна юрисдикция над него да задържи лице и да извърши разследване във връзка с престъпление, извършено на борда на кораба по време на преминаването на основание член 27 от Конвенцията на ООН по морско право, като в същата разпоредба са посочени и изключенията наказателна юрисдикция на борда на чуждестранен кораб да бъде приложена в следните хипотези:

1. ако последиците на престъплението се разпростират върху крайбрежната държава;
2. ако престъплението е от такъв характер, че нарушава спокойствието в страната или добрия ред в териториалното море;
3. ако съдействието на местните власти е било поискано от капитана на кораба или от дипломатически агент или консулско длъжностно лице на държавата на знамето или
4. ако такива мерки са необходими за пресичане на незаконното пренасяне на наркотични средства или психотропни вещества.

Ноторно е, че Антарктида е *terra nullis* и това е закрепено в член 6 от Антарктическият договор, но на същото основание Договорът включва именно пълната площ на ледените блокове в територия без суверенитет на никоя държава, но не и заобикалящата ги водна площ 60 градуса на юг. От това става ясно, че кораб, плаващ под български флаг, ще попада под наказателната юрисдикция на Република България.

На 27 декември 2022 г. от Морска гара „Варна“ към българската научноизследователска база на о. Ливингстън отплава първият научноизследователски кораб „Св. Св. Кирил и Методий“. Този кораб вече извършва регулярни плавания до българската база на Антарктида, което го превръща не просто в една условна територия, но в една условна територия със специално предназначение, на която се качват и граждани на

трети страни¹², което повдига въпроса за юрисдикцията, която безспорно с оглед на изложеното по-горе се явява изцяло българска.

Съгласно чл. 4, ал. 1 НК „Наказателният кодекс се прилага към българските граждани и за извършените от тях престъпления в чужбина“. Това означава, че българският Наказателен кодекс би се прилагал и за българските граждани, извършили престъпление не само на територията на чужда държава, а въобще зад пределите на българската граница, т. е. територия и условната територия, която бе описана и обсъдена подробно по-горе. Тъй като личният (националният) принцип, прогласен в чл. 4 НК, не изисква деянието да е престъпление по местоизвършването му, това е още един аргумент, че дори в една *terra nullis*, каквата се явява Антарктида, ще се прилага българският наказателен закон за всички престъпления със субект български гражданин. Няма значение кой е пострадалият от престъплението, като в аргумент на това се явява и поглъщането на реалния принцип от личния принцип.

Член 5 от НК разширява приложението на българския Наказателен кодекс и към чужденци, извършили престъпления отвъд границите на Република България, в чужбина или на *terra nullis*, които засягат интересите на Република България или български граждани. Предпоставка за прилагане на реалния принцип, прогласен в чл. 5 НК, е престъплението да е от общ характер. Последното логично провокира дискусии по въпроса дали български граждани на Антарктида ще бъдат защитени от престъпления от частен характер на континента, които не са извършени от български граждани, но и нещо повече – дали ще се приложи българският наказателен закон, доколкото юрисдикцията по член 8 от Договора не е просто за прилагане на материалното законодателство, а за процесуалното законодателство на държавите, които са страни по Договора. Българският Наказателен кодекс би намерил своето приложение, ако страната, чийто гражданин е извършителят, предприеме действия по съдействие за разследването, но и предаването му за съдене пред български съд или в противен случай процесът ще протече задочно.

Следва се отбележи, че българският Наказателен закон е безупречен по отношение на своите принципи за действие, които са непротиворечиви и ясни от теоретична и практическа гледна точка. Предизвиква се обаче една правна неяснота именно върху приложението на теоретичната основа в практическо измерение във връзка с евентуално престъпление,

¹² Вж. <https://www.naval-acad.bg/2025/7580> [достъп на 31.1.2025 г.].

извършено на Антарктида. По-нататък в настоящата статия ще разгледам някои реални инциденти, които са се случили на континента, като ще поясня и своята позиция за необходимост от методологическо разглеждане на проблема. Целта на такова разглеждане е да се изясни наличието на правна празнота около възможността за прилагане на материалния закон от процесуална страна.

2.2. Престъпността на Антарктида

Поради специфичния международноправен статут на Антарктида прилагането на наказателното право на континента е сложен въпрос. Според Антарктическият договор наблюдателите, научният персонал и придружаващите ги лица са подчинени само на наказателната юрисдикция на страната, чиито граждани са те. Престъпността на континента не е в никакъв случай някаква хипотеза, а напротив – исторически обосновано е да се твърди, че престъпност има. Анализът на същата е важен именно, за да бъде ангажирана възможността за реализиране на наказателноправна защита на българите и интересите на Република България.

През месец април 1984 г. изследователската станция „Алмиранте Браун“¹³, на която се е намирала аржентинската научноизследователска мисия, е била опожарена от доктора ѝ. Мотивът на извършителя, с който е взел решение да я опожари, е нареждане да остане на нея по време на австралийската зима. Целият персонал на станцията е евакуиран и откаран до изследователската станция „Палмър“ на Съединените американски щати (САЩ), която се е намирала на остров Анверс. Съгласно Антарктическият договор Аржентина е имала юрисдикция над случая, тъй като станцията е била под нейно управление, деянието е осъществено безспорно от аржентински гражданин, което предполага приложението на тяхното национално законодателство, доколкото за всеки човек се прилага наказателното законодателство на страната, чийто гражданин е, за деянията, които осъществи на континента.

По-късно през месец октомври 1996 г. на американската научно-изследователската станция „Макмърдо“ избухва бой в кухнята на станцията между двама души от поддържащия персонал. Нападението се осъществява с чук, като по време на нападението се намесва и трето лице, което също е пострадало в опита си да преустанови сборичкването. Изпратени

¹³ Координатите на станцията са S 64° 53.715 W 062° 52.243, което именно предполага и приложението на Антарктическият договор и принципът за прилагане на наказателната юрисдикция на гражданина извършител.

са агенти от Федералното бюро за разследване на Съединените американски щати до станция „Макмърдо“, за да разследват и извършат арест на заподозрения, който е транспортиран до Хонолулу, Хавай, където е изправен пред съда по четири обвинения за нападение.

През 2000 г. астрофизикът Родни Маркс, който е австралийски гражданин, работещ на станцията „Амундсен-Скот“ под юрисдикцията на Съединените американски щати, умира при неизяснени обстоятелства. Маркс е член на международен екип, ангажиран с научни изследвания, организирани от американска компания, оперираща в зона, претендирана от Нова Зеландия.

Първоначално американските власти обявяват, че Маркс е починал от естествена смърт. Поради проблема с климатичните особености на континента по време на зимата в Антарктида тялото на починалия учен е държано с месеци в хладилна камера преди да бъде транспортирано обратно в родината му, за да се направи аутопсия. След направената аутопсия се установява, че същият е починал от метанолово отравяне. Липсата на достъп до местопрестъплението и ограничените доказателства усложняват разследването и достигането до категоричен извод на разследващите.

На 9 октомври 2018 г. на станция „Белингсхаузен“, която е под ръководството на Руската Федерация, Сергей Савицки намушква своя колега Олег Белогузов. Според колегите на двамата поводът за нападението е напрежение, което Белогузов систематично нагнетявал, като дразнел своя колега Савицки в бита на ограничената комуникация на станцията. Непосредствено след извършването на престъплението извършителят доброволно се предава на ръководителя на станцията и е транспортиран обратно в Русия след по-малко от 2 седмици поради благоприятните условия. Разследването е проведено от руските власти съгласно националното законодателство на Руската федерация. На 8 февруари 2019 г. пред Василеостровския районен съд в Санкт Петербург се изпраща в качеството си на обвинен Савицки. По време на съдебното заседание пострадалият Белогузов, който вече се е бил възстановил и се е явил по време на делото, прощава на обвиняемия и двамата се помиряват пред съда, който на свой ред прекратява делото срещу Савицки¹⁴.

Всички по-горе описани случаи са само част от реално реализираните произшествия или престъпления на територията на континента, но обу-

¹⁴ Вж. https://rapsinews.ru/judicial_news/20190208/294778187.html [достъп на 1.2.2025 г.].

славят необходимостта от реални действия за анализиране в съвкупност и извеждане въз основа на опита на една добре изготвена законодателна рамка, която да гарантира сигурността на българските граждани и на интересите на Република България на континента. Освен това, ще подпомогне по-сигурния материален и процесуален порядък по отношение на реализирането на наказателната отговорност. Към 2025 г. сме изправени пред риска, ако се случи инцидент или престъпление, някои въпроси да бъдат дискуссионни, а други да не бъдат въобще изяснени, поради което се налага и цялостна процедура по изготвяне на специално законодателство, което да гарантира бързата и навременна реакция на всички български власти, така щото да се реализира наказателната отговорност. Подобно специално законодателство не трябва да е спасителна лодка за научно-изследователския ни кораб, както и за цялостната дейност на Република България, а трябва да бъде насочено изцяло върху изграждането на работещ механизъм за действие на терен.

3. Реализация на наказателната отговорност

Заради отдалечеността на континента и поради факта, че по време на австралийската зима е почти невъзможно да се достигне до него, има опасност да останем в хипотеза на дълго изчакване на нужната организация за транспортиране до континента на органи по разследването за събиране на доказателства, разследване и евентуално задържане на извършителя. Това би било много сложно. В останалата част от годината, въпреки по-благоприятни метеорологични условия, достигането до Антарктида отново не е толкова лесно, което също предопределя логистична невъзможност. Дори обаче да е налице сигурност, че в кратък срок ще пристигнат разследващи за провеждане на разследване на дадено престъпление, то със сигурност винаги би било твърде късно за задържане на извършителя и запазване на доказателствата. Може да се окажем в ситуация, в която няколко месеца лице, което е извършило престъпление, да не може да бъде задържано, а разследване да не може да бъде започнато поради отдалечеността на континента и трудната му достъпност.

Именно поради тези съображения, през 1992 г. поради невъзможност достатъчно бързо да се проведат действия по разследването и арест на лица, американската Национална научна фондация¹⁵ повдига дискусии с редица служби, като в резултат на обсъжданията и доказване на необ-

¹⁵ U.S. National Science Foundation (NSF).

ходимостта от навременна и ефективна защита на гражданите на САЩ на територията на Антарктида, ръководителите на базите се назначават и за заместник-маршали след като преминат необходимата подготовка и отговарят на изискванията за длъжността, като в качеството си на такива те имат възможността да арестуват, задържат и претърсват цивилни лица, които са граждани на Съединените американски щати и са извършили престъпления срещу други граждани на САЩ¹⁶.

Руската Федерация също взема решение за урегулиране на въпроса със своите граждани, като приема Федерален закон от 5.6.2012 г. N 50-ФЗ „За регулиране на дейността на руски граждани и руски юридически лица в Антарктика“. В член 9 на същия в 10 точки подробно се описва процедурата по разследване на Происшествия и действие в случай на: причиняване на вреда на околната среда; възникване на извънредни ситуации; признаване на безследно изчезнали граждани на Руската Федерация или физически лица с компания-оператор; заплахата или причиняване на вреда спрямо живота или здравето на същите лица, като целите на разследването са да се предприемат мерки за предотвратяването им в бъдеще. В пълна степен е изяснена процедурата при констатиране на дадено Происшествия и вследствие на неговото разследване, ако се констатира административно нарушение, престъпление или друго – документите се препращат към компетентния орган по реда на чл. 9 от Федералния закон. Описани са подробно и процедурите при смърт на лице, което работи на руската научноизследователска експедиция, като се дават специални правомощия на ръководителя на антарктическата станция да заверява документи, издадени във връзка със смъртта от лекар.

Според действащото законодателство на Република България няма да има проблем, свързан с престъпления, които са извършени на кораба или такива, чийто общественоопасен резултат е настъпил на него, поради приложението на териториалния принцип по чл. 3 НК. Наред с това и възможността за задържане на лица, застрашаващи безопасността или чието поведение съставлява престъпление по НК, в изолирани помещения на кораба, е част от административната власт на капитана по чл. 89, ал. 3 КТМ. В чл. 90, ал. 1 от същия кодекс се дават права на капитана, ако по време на плаване на кораба е извършено престъпление по НК, да задържи лицето, което е заподозряно в извършване на престъплението,

¹⁶ Вж. https://oig.nsf.gov/sites/default/files/reports/2021-03/05-2-009_final.pdf, с. 1–2 [достъп на 31.1.2025 г.].

като капитанът е длъжен да го предаде на компетентните органи в първото българско пристанище, в което пристигне корабът. Това изключва възможността да се препятства или забави твърде дълго реализирането на наказателната отговорност за евентуално извършени или завършени на кораба престъпления.

В диаметрално различие обаче е ситуацията на континента, като към момента в българското законодателство отсъства възможност ръководителя на българската научноизследователска база или друго лице, което се намира на Антарктида, да има възможност да задържа евентуално извършили престъпления лица. Тази възможност не би могла да се осъществи нито за престъпления, които ще се преследват на основание личния принцип (чл. 4 НК) за българските граждани, нито за реалния принцип (чл. 5 НК), ако чуждият гражданин е извършил престъпление, насочено срещу българската база, интересите на Републиката или български гражданин. Това оставя отворен въпроса за дискусия дали реално може да бъде реализирана наказателната отговорност, дали лице не може да се измъкне от наказателно преследване, като хипотетично се качи на кораб под чужд флаг и достигне до държава, с която Република България няма договореност за екстрадиция. Това поставя в опасност и несигурност правата и интересите на българските граждани и българската държава. Поради горното следва да се възприеме дискуссионен подход за определяне на лице, което да има такива специални правомощия, подобни на правомощията на кмета на общината по чл. 44, ал. 1, т. 4 от Закона за местното самоуправление и местната власт, които да бъдат разширени, като по аналогия може да се вземе предвид разпоредбата на чл. 90, ал. 3 КТМ и евентуално извършилият престъпление да се предава от назначеното за това лице на континента на капитан на български кораб за задържане в изолирано помещение до предаването му на компетентни органи. Считом, че с подобно изменение на законодателството би се преградила възможността за неефективност в реализирането на наказателната отговорност за престъпления по българския Наказателен кодекс, извършени на Антарктида от български граждани съгласно личния принцип за прилагане на наказателноправните норми по място.

Заклучение

Наказателноправната защита на българските интереси в Антарктида е комплексен въпрос, който изисква синхронично нормотворчество

на националното ни законодателство, като се съобразява действието на международните договори и статута на континента. Съвременното състояние на националното законодателство по въпроса за териториалното действие на наказателноправните норми по място създава възможност за осъществяване на задачата на Наказателния кодекс, а именно – да защитава от престъпни посегателства личността и правата на гражданите и цялостния, установен в страната, правов ред. Въпреки това към 2025 г. липсва правна уредба, която да препятства възможността извършители на престъпления да се укрият преди започване на наказателното преследване и да гарантира ефективното реализиране на наказателната отговорност.

За да се подобри наказателноправната защита на българските граждани и интереси в Антарктида, могат да се предприемат следните стъпки:

1. Разработване на специфични разпоредби в българското законодателство, касаещи възможността ръководителят на научната експедиция (научноизследователската база на континента) или неин член, независимо дали е учен или част от екипажа на кораба, да има право да задържа евентуални извършители на престъпления до тяхното предаване на компетентните органи;
2. Засилване на международното сътрудничество в областта на правоприлагането, включително чрез сключване на двустранни споразумения с други държави, които имат присъствие на континента, за да се подсигури възможността за реализиране на наказателна отговорност по реалния принцип на действие на наказателноправните норми и
3. Предварителни обучителни семинари на българските граждани, които участват в антарктически експедиции (независимо от тяхното качество), относно приложимото законодателство и потенциалните правни последици от техните действия.

Посочените по-горе три мерки биха допринесли за по-ефективна защита на българските интереси и ефективно реализиране на наказателната отговорност, като същевременно ще подкрепят усилията на Република България да разполага с механизми за противодействие на престъпността на континента и да защити неговото използване само за мирни и научни цели, както е прогласено в Антарктическият договор, като с това ще се пресече възможността да се поставят в опасност изследователите и персонала на континенталните изследователски мисии.

Библиография

- Иванов, Л., Иванова, Н., Антарктика: Природа, история, усвояване, географски имена и българско участие. С.: Фондация Манфред Вьорнер, 2014.
- Пимпирев, Х. Кредитна еволюция на остров Ливингстън, Антарктида. С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2023.
- Борисов, О. Международно публично право, С.: Нова звезда, 2008.
- Долапчиев, Н. Наказателно право. Т. I. Обща част, С., 1936.
- Стойнов, А. Наказателно право. Обща част. Второ актуализирано издание, С.: Сиела, 2019.
- Гиргинов, А. Въпроси на териториалната приложимост на българския наказателен кодекс, В. Търново: De Jure, 2/2018.
- Конвенция за опазване на живите морски ресурси на Антарктика, ОВ L 252, 5.9.1981 г., Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 3, стр. 179.